

FOLKETINGET

Lisbet Christoffersen

Professor i kirke- og religionsret, Roskilde Universitet

Åben høring om lovforslag om konsekvenser ved afskaffelsen af store bededag som helligdag (L 13)

Stats-, kirke- og religionsretlige aspekter af L13 2022/23

Forslag til lov om konsekvenser ved afskaffelse
af store bededag som helligdag

Oversigt:

1. Helligdage er retligt set forskellige fra fri- og feriedage
2. Hvad indebærer afskaffelse af bededag som helligdag
3. Forfatningsretlig ramme: Grundlovens § 4, første led, evangelisk-luthersk, fortolket af højesteret
4. Kirkelig praksis – betænkning 1544/2014 bilag 5: processen i strid med grl. § 4?
5. Grundlovens § 4, andet led, understøtte, som supplerende forfatningsretlig ramme?
6. Dele mønten – bibeholde helligdag, afskaffe fridag – i forhold til grl. § 4
7. En skjult helligdagsreform? Ad lovforslagets § 7, nr 1.

1. Helligdage er retligt set forskellige fra fri- og feriedage

Helligdage er retligt set forudsat, ikke fastlagt. Bestemmelsen i DL er en kodificering.

Helligdagene er en mønt med to sider: gudstjenestepligt i folkekirken – arbejdsfri i befolkningen.

Helligdagene skaber grundrytmen i kalenderen, i samfundets institutioner, i organisationer, virksomheder og familier. På helligdage lukker hele samfundet ned (undtagen, selvfølgelig, akut tjeneste). På feriedage lukker den enkelte ned.

Helligdagene er folkekirkens i den forstand, at det er den evangelisk-lutherske kirkes helligdage, der er kodificeret. Ikke en række katolske helligdage. Ikke muslimske, jødiske, hinduistiske.

I dén forstand er helligdagene et led i statens understøttelse af Folkekirken. Religionsretligt deler en række kristne kirker folkekirkens praksis vedr helligdage.

2. Hvad indebærer afskaffelse af bededag som helligdag

Afskaffelse af bededag som helligdag har to led:

- 1) En kongelig resolution afskaffer folkekirkens pligt til at holde gudstjenester den dag (men gudstjenester kan frit holdes med de hidtidige tekster eller andre)
- 2) Loven afskaffer den automatiske arbejdsfrihed, ændringer i kalenderen, ændring af dagen i offentlig virksomhed og på arbejdsmarkedet fra udgangspunkt i lukkedag til udgangspunkt i åben dag. Ikke blot i butikker, men i al virksomhed.

Når regeringen både vil afskaffe helligdagen som gudstjenestepligtig dag og vil afskaffe den automatiske frihed, så fastholder man den bagvedliggende forståelse af helligdagsbegrebet som en mønt med to sider.

Det kan undre, at helligdagens generelt samfundsregulerende funktion ikke omtales i bem.

3.
forfatningsretlig
ramme i forhold
til møntens
kirkelige side:
Grundlovens § 4,
første led,
evangelisk-
luthersk, fortolket
af højesteret

- "den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten"
- Hjemmel, kompetence, proces
- Højesterets dom 23 marts 2017 i liturgisagen (og bagvedliggende 28 juni 2016 ØL), prøver det udøvede fagskøn
- KM brev 240123 til Kbh biskop: "mit ansvar som kirkeminister at sikre, at afskaffelsen ikke er i strid med folkekirkens bekendelsesgrundlag og dermed i strid med grundlovens § 4."
- Fagskøn 270123: bededag ikke nødvendig for en kirke, hhv en ev.-lu. kirke.

4. Kirkelig praksis – betænkning 1544/2014 bilag 5: processen

- Kbh biskop 270123: processen er i strid med ev.lu lære og folkekirkelig tradition.
- Uden nærmere argumentation.
- Bet 1544 bilag 5 om sædvanlig proces: omfattende høringer forud for ændringer i indre anliggender (liturgi, alterbog, salmebog mv)
- Biskopperne er spurgt om fagskøn i relation til grl. § 4, første led
- Biskopperne har vedr konsekvenser for alterbogen og dermed tekster til gudstjenestebrug med brev af 090223 meddelt, at man ønsker at lade Alterbogen stå uændret indtil videre bredere ændringer i liturgi, uagtet bededag måtte blive afskaffet som helligdag.
- Uklart, hvad der derudover skulle have været høring om (men jeg kommer med to bud i de næste slides)

5. Høring i relation til Grundlovens § 4, andet led, understøtte, som supplerende forfatningsretlig ramme?

- Et yderligere forfatningsretligt element: understøtte? Grl. § 4, andet led
- Teologiske professorer har argumenteret for forståelse af CA sådan, at lovgiver alene kan bruge grl. § 4 til at understøtte, dvs. til fordel for folkekirken
- Bygger på en vis rekonstruktion af, at moderniseringen af fk (kvindelige præster, vielse af par af samme køn) viste sig at være en fordel
- Ikke afprøvet i liturgidommen i højesteret
- De ansatser der har været til udvikling i teorien (f.eks. I bet 1544/2014) til at kræve at mindst én biskop går ind for ændringen er afvist af JM/KM og i liturgidommen
- Andre teologiske professorer har argumenteret for, at helligdage er et fælles kirkeligt/samfundsmæssigt anliggende (adiafora), jf. også notat fra KM til samråd

6. Dele mønten?

Bibeholde
helligdag,
afskaffe fridag
(som i Tyskland,
men ikke i
Norden)
Høringstema?

- Ville forudsætte, at loven teknisk ændres til en afskaffelse af store bededag som fridag og lukkedag.
- Uden samtidig afskaffelse af dagen som helligdag med gudstjenestepligt ved kongelig resolution.
- Det ville forfatningsretligt være en indskrænkning af lovgivningsmagtens understøttelse af folkekirken, jf. grl. § 4, 2. led.
- Religionsretligt ville der være tale om en skjult helligdagsreform, som bør forudgås af et egentligt udvalgsarbejde.
- Men det er ikke regeringens forslag. I regeringens forslag opretholdes den danske religionsmodel.

7. Mere skjult helligdagsreform?

Ad lovforslagets § 7, nr 1, hvor ordet 'helligdage' tages ud af lukkeloven:

"nytårsdag, skærtorsdag, langfredag, 1. og 2. påskedag, Kr. Himmelfartsdag, 1. og 2. pinsedag, grundlovsdag, juleaftensdag, 1. og 2. juledag"

- Jeg er klar over, at der lovteknisk ønskes klarhed.
- Det er imidlertid en skjult helligdagsreform, lukkedagene defineres ikke længere som helligdage. Det åbner for, at fremtidige ændringer kan ske ved blot at *pille* en dag ud af listen, uden stillingtagen til dagens karakter af helligdag. Uden stillingtagen til møntens to sider.
- En helligdagsreform bør ikke være skjult. I så fald bør der forud være en overvejelse af, hvad der skal være helligdage i fremtiden.
- Det samme formål kunne i stedet opnås ved at kombinere ordet helligdag med opremsningen af dagene. Konkret foreslås, at § 7, nr 1 ændres som følger:
- "Helligdagene nytårsdag, skærtorsdag, langfredag, 1. og 2. påskedag, Kr. Himmelfartsdag, 1. og 2. pinsedag, 1. og 2. juledag samt grundlovsdag og juleaftensdag."